

О. В. ПРОНІНА

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-4894-1825

О. В. СЕМЕНКО

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0003-4138-8112

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

У статті розкрито сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у місцевому самоврядуванні. Визначено, що реформа децентралізації влади позитивно вплинула на формування нових підходів у взаємовідносинах держави з громадськістю, дозволила змінити підхід, який попередньо існував в українській системі місцевого самоврядування, тоді як розвиток інформаційних технологій та їх впровадження в сфері публічного управління дозволили зробити максимально зручним та доступним до державних послуг. Це надало можливості наблизити місцеву владу та самоврядування до громадянського суспільства, створивши перманентну можливість цифрового діалогу між ними. Військова агресія Росії проти України довела, що існує проблема недостатньої кількості кваліфікованих кадрів в місцевому самоврядуванні (особливо віддалених та малих населених пунктів) та недостатнє забезпечення матеріально-технічної бази для налагодження доступу до відповідних технологій, а також нестаток досвіду налагодження роботи в нових умовах. Доведено, що необхідно шукати нові підходи до підвищення результативності та ефективності діяльності органів публічного управління на основі найкращих методів та стандартів публічного управління, які мають міжнародне визнання як інструменти якісного та виваженого управління процесами розвитку, що протікають на рівні міста. Необхідно обов'язково врахувати під час відновлення міст, які були зруйновані або пошкоджені необхідно забезпечити створення та розвиток комфортних умов для проживання міст, здатних забезпечувати своїх мешканців всіма необхідними їм послугами та благами. Найголовніше в наші часи гарантувати безпеку та прямувати до сталого розвитку через постійну модернізацію систем управління містом на основі вимог міжнародних стандартів і передових засад міжнародного досвіду, враховуючи фінансову допомогу міжнародних організацій.

Ключові слова: *міське самоврядування, децентралізація, інформаційно-комунікативні технології, територіальна громада.*

O. V. PRONINA

Candidate of Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Public Administration
and Local Self-Government
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-4894-1825

O. V. SEMENKO

Postgraduate Student at the Department of Public Administration
and Local Self-Government
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0003-4138-8112

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN LOCAL GOVERNMENT DURING MILITARY AGGRESSION

The article reveals modern trends in the development of information and communication technologies in local self-government. It was determined that the reform of the decentralization of power had a positive effect on the formation of new approaches in the relations between the state and the public, allowed to change the approach that previously existed in the Ukrainian system of local self-government, while the development of information technologies and their implementation in the field of public administration made it possible to make the most convenient and accessible to public services. This provided an opportunity to bring local government and self-government closer to civil society, creating

a permanent opportunity for digital dialogue between them. Russia's military aggression against Ukraine proved that there is a problem of an insufficient number of qualified personnel in local self-government (especially remote and small settlements) and insufficient provision of the material and technical base for establishing access to relevant technologies, as well as a lack of experience in establishing work in new conditions. It has been proven that it is necessary to look for new approaches to increase the effectiveness and efficiency of the activities of public administration bodies based on the best methods and standards of public administration, which are internationally recognized as tools for quality and balanced management of development processes taking place at the city level. It is necessary to take into account during the reconstruction of cities that were destroyed or damaged, it is necessary to ensure the creation and development of comfortable conditions for living in cities capable of providing their residents with all the services and benefits they need. The most important thing nowadays is to guarantee safety and move towards sustainable development through the constant modernization of city management systems based on the requirements of international standards and the best principles of international experience, taking into account the financial assistance of international organizations.

Key words: local self-government, decentralization, information and communication technologies, territorial community.

Постановка проблеми

Ефективність місцевого самоврядування є гарантією успішного розвитку територіальної громади. Цей факт неодноразово був підтверджений в рамках реформи децентралізації влади в Україні стрімким розвитком окремих населених пунктів чи громад загалом. Повномасштабна війна більшою чи меншою мірою вплинула на всі сфери життя України. Якісь проблеми загострила, деякі – проявила, а вирішення інших поставила на паузу. Як показав час, однією з слабких сторін місцевого самоврядування стало незначний рівень інформаційно-комунікаційних технологій базових публічних сервісів. Система місцевого самоврядування повинна розвиватись та модернізуватись у відповідності до викликів сучасності, яке повинно переходити на новий рівень, враховуючи специфіку їх комунікацій від час військових дій. Органи місцевого самоврядування визначились не готові до термінової перебудови своїх інформаційно-комунікаційних технологій в нових умовах військової агресії Росії проти України. Ця війна довела, що саме порядність, ефективність та муніципально-правова відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування гарантують розвиток кожної територіальної громади нашої країни, завдяки наявності відповідних повноважень, основи для фінансової незалежності, міцного взаємозв'язку та постійної комунікації між владою та громадою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасні проблеми та особливості розвитку інформаційно-комунікативних технологій розглядалися у працях провідних вітчизняних учених О. Бобровської, Є. Бородіна, О. Васильєвої, І. Дегтярьової, І. Дробота, С. Квітки, В. Колтун, Т. Кравченко, М. Латиніна, В. Мамонової, С. Саханенка, В. Толкованова, О. Федорчак, І. Хожило, І. Чикаренко, Ю. Шарова та ін. В цих роботах висвітлювалися різні аспекти забезпечення успішності та якості діяльності у сфері місцевого самоврядування, метою якої є досягнення стану сталості розвитку міських систем. Але проблема управління органами місцевого самоврядування в умовах військової агресії вносить серйозні корективи у специфіку комунікацій між владою та громадою, враховуючи, що для всіх гілок влади такі умови не є класичними.

Мета статті

Дослідження стану інформаційно-комунікаційних технологій та їх вплив на ефективність місцевого самоврядування в Україні під час військової агресії.

Виклад основного матеріалу

Ідея інформаційного суспільства була сформульована в Японії на початку 70-х років ХХ століття. Термін «інформаційне суспільство» був запропонований професором Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші, а його узагальнене визначення увійшло до звітів японського уряду: «інформаційне суспільство – це суспільство, в якому процес комп'ютеризації дає людям доступ до надійних джерел інформації, позбавляє їх рутинної роботи, забезпечує високий рівень автоматизації виробництва» [1].

Як зазначав український учений А. Новицький [3], що перехід від постіндустріального суспільства до інформаційного суспільства характеризується такими основними ознаками, як:

- переосмислення розуміння категорії «інформація»;
- значний розвиток телекомунікаційних і інформаційних систем в усіх сферах суспільного життя;
- розповсюдження мережі Інтернет та забезпечення загального доступу до цієї мережі;
- різноаспектне визначення наукових підходів щодо вирішення проблем теоретичного обґрунтування суспільних змін при здійсненні досліджень у різних галузях науки;
- зміни, пов'язані із зайнятістю населення, формування, становлення і розвиток новітніх суспільних відносин, створення нових суспільних конфігурацій, суспільних груп, суспільних відносин.

Більшість держав світу розглядають доступ до цифрових технологій як необхідність для забезпечення свого суверенітету як у фізичному, так і в цифровому просторі. Можливості впровадження й застосування цифрових

інструментів і технологій вже давно стали ключовими засадами стратегічної конкуренції, а володіння новими технологіями формує майбутній глобальний порядок. Конкурентоспроможність і зростання економіки залежить від досягнення технологічного лідерства, що підтверджує досвід країн «Великої сімки». Для України зміцнення цифрової та технологічної спроможності в контексті досягнення стратегічної автономії має подвійне значення. Перш за все, це обумовлено ключовими стратегічними пріоритетами українського майбутнього – зміцнення національної безпеки та прискорення європейської інтеграції як головними векторами відновлення України [2].

Сьогодні на перший план виходить розвиток технологій та їх активне впровадження в усіх сферах життя. Не винятком є і місцеве самоврядування, яке наразі має розвиватись під впливом всеохоплюючої діджиталізації, яка перевела на новий рівень не лише виконання обов'язків органів місцевого самоврядування, але і специфіку їх комунікації з громадою. Це зробило публічну комунікацію, як постійний діалог (класичний та цифровий) між владою та громадянським суспільством, ключовими інструментами для розвитку та підвищення ефективності місцевого самоврядування. Проте, все ще існують чинники, які гальмують ці процеси розвитку, і це актуалізує теоретичне дослідження даного питання.

Можна зазначити, що забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у місцевому самоврядуванні з початком повномасштабної воєнної агресії Російської Федерації проти України не те що зросла, а стала пріоритетним напрямком в інформаційному полі України. Оскільки інформаційно-комунікаційних технологій в наш час користуються високим попитом в усьому світі, вони є рушійною силою ведення інформаційної війни і поширення пропаганди.

Сьогодні політика уряду країни спрямована на розвиток цифрової економіки та суспільства України. Одним із напрямів цифрового розвитку на державному рівні визнано реформування органів місцевого самоврядування, зокрема в частині її цифровізації. Посадові особи місцевого самоврядування повинні стати більш мотивованими до навчання в нових умовах, які склались в період військової агресії. Необхідно використовувати інноваційні, інтерактивні технології із залученням сучасних технічних засобів.

Проте в умовах воєнного стану в Україні можна констатувати, що потенціал упровадження сучасних навиків управління в діяльності органів місцевого самоврядування щодо управління міським розвитком використовується не повною мірою, зокрема внаслідок відсутності системного бачення результату таких процесів. До того ж, можна зазначити, що навіть в довоєнний час у посадових осіб, депутатів місцевих рад і представників інститутів громадянського суспільства не встигла зформуватися культура управління та належний рівень професійної компетентності у цій сфері. Форми, методи й процедури управління потребують постійного удосконалення, а також адаптації до реалій сьогодення.

Для нашої держави формування інформаційно-технологічних засад трансформації суспільства та застосування в органах місцевого самоврядування інструментів цифровізації може стати тим кроком, що допоможе вийти із кризи. Управлінський апарат органів місцевого самоврядування достатньо бюрократизований і це не дає змоги швидко реагувати на зовнішні та внутрішні виклики й ухвалювати оптимальні та ефективні рішення. Для цього часто не вистачає досвіду, часу, або грошей, а від цього якість управлінських рішень знижується.

Сьогодні велику роль відіграє своєчасний обмін інформації та використання її на благо територіальної громади, на користь розвитку територій, бізнесу та суспільства в цілому. Відбудова пошкоджених українських міст після військової агресії Росії проти України потребує від органів місцевого самоврядування прийняття неklasичних рішень, враховуючи, що в такій ситуації Україна ще не перебувала з часів виникнення незалежності. Питання, які виникали в процесі децентралізації та реформування місцевого самоврядування були направлені на розвиток та покращення умов життя громадян в територіальних громадах України. Це ставить виклик органам місцевого самоврядування стосовно ґрунтового перегляду концептів публічного управління міським розвитком. Необхідно шукати нові підходи до підвищення результативності та ефективності діяльності органів публічного управління на основі найкращих методів та стандартів публічного управління, які мають міжнародне визнання як інструменти якісного та виваженого управління процесами розвитку, що протікають на рівні міста.

Під час відновлення міст, які були зруйновані або пошкоджені необхідно забезпечити створення та розвиток комфортних умов для проживання в населених пунктах, здатних забезпечувати своїх мешканців всіма необхідними їм послугами та благами. Найголовніше в наші часи гарантувати безпеку та прямувати до сталого розвитку через постійну модернізацію систем управління містом на основі вимог міжнародних стандартів і передових засад міжнародного досвіду, враховуючи фінансову допомогу міжнародних організацій. В кожному місті, навіть до війни була купа невіршних проблем, і в кожного міста вони були різними. Але серед всіх проблем можна виділити одну, яка найпоширеніша, це достатньо вагомий важель серед міських програм – «цифрова держава»

Головна проблема, з якою зіштовхнуться міста, особливо що знаходяться або знаходились у тимчасовій окупації, це повернення людей. І розвивати міста та економіку можливо тільки якщо будуть люди, які підтримають процеси використання інформаційних технологій в системі публічного управління. Тому сучасні інформаційні технології відіграють дедалі важливішу роль у системі місцевого самоврядування не тільки розвинутих країн, але й держави України. Стрімке поширення Інтернету та глобальної мережі стало базисом для зміни пріоритетів

з внутрішніх управлінських потреб на зовнішні – задоволення потреб громадян в якісних адміністративних послугах, доступу до публічної інформації, прозорості управлінських процесів в публічних органах.

За допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій прискорюється процес ухвалення рішень, підвищується якість цих рішень та зростає ефективність від їх реалізації. При цьому вивільняється робочий час публічних службовців, а громадянське суспільство отримує інструмент ефективного впливу на процеси формування державних політик різних галузей життєдіяльності суспільства, окреслюються нові канали надання громадянам інформації та послуг. Це, своєю чергою, змінює підходи до механізмів публічного управління, переорієнтовує його і поступово трансформує базисні принципи забезпечення участі громадян у процесах публічного управління. Така зміна парадигми державного управління та місцевого самоврядування від побудови індустріального суспільства до розвитку інформаційного суспільства стимулює країни й органи державного управління до прийняття концепції «електронного урядування»[5].

Розширення доступу до Інтернету в Україні та впровадження електронного урядування в діяльність офіційних установ спонукають не лише до впровадження його технологічного компонента, а й до сприйняття відповідних принципів і підходів до державного електронного управління в інформаційному суспільстві. Органічність та зрозумілість, прийнятність нової концепції, створення умов для побудови електронного урядування – запорука ефективності та результативності заходів із впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у щоденну управлінську практику, шлях до прискореної інтеграції України у коло розвинених високотехнологічних країн. Електронне урядування є не просто технологічним рішенням, а концепцією здійснення державного управління як елементу масштабного перетворення суспільства [6].

На початку війни на сайти більшості органів місцевого самоврядування була здійснена кібератака. Попередньо вона була анонсована росіянами у одній із їхніх груп «кібервійськ». В деяких містах вони все зламали і отримали доступ до персональних даних всіх службовців, і військовослужбовців. По деяким це був фейк. Але всі побачили, що вони анонують загрозу «нападу» на сайти і просто фізично вимкнули сервер. Великої проблеми не стало, тому що більшість серверів достатньо захищені і доступ до них мала невелика кількість людей.

З перших днів війни склалась достатньо хороша співпраця з волонтерами, виявилась дуже велика кількість людей, які самоорганізувались, допомагали літнім людям з виїздом з окупованих територій, ліками та продуктами. Але з часом цей рух став не контрольований: не було бази мешканців, які отримали допомогу, яким потрібні специфічні ліки, особи, які потребують особливого догляду та ін. В деяких містах на допомогу прийшли айтішники, які стали створювати базу громадян міст. Органи місцевого самоврядування виявились не готові до такої роботи по деяким причинам:

- відсутність спеціалістів, які мали доступ до інформації;
- велика кількість працівників, які виїхали з тимчасово окупованих територій;
- відсутність зворотнього зв'язку;
- відсутність досвіду по організації такого виду роботи.

Цифровізація органів місцевого самоврядування є новим етапом у розвитку місцевого самоврядування, що є змістом реформи. Це дає можливість суттєво підвищити його результативність в рамках загального тренду формування цифрового суспільства не тільки в Україні, а й у світі. Іншими словами, цифровізація місцевого самоврядування сприяє підвищенню його ефективності. Водночас успіх діджиталізації трансформації управління місцевим самоврядуванням залежить від того, наскільки під час її впровадження враховано універсальні вимоги управління за результатами.

Сьогодні в Україні відбувається процес глобалізації та цифровізації. Це значення є спрощеною формою точнішого терміну «цифрова трансформація» і є проявом глобальної цифрової революції. Згідно з українським законодавством, цифровізація – це насичення фізичного світу зі встановленням електронних і цифрових пристроїв, засобів, систем та електронних комунікаційних обмінів між ними, що на практиці призведе до інтегрованої взаємодії віртуального та фізичного. Цифрова трансформація дає поштовх для розвитку політичної активності молоді. Інструменти електронної демократії сприяють участі громадян у процесі прийняття рішень.

Ще один напрямок цифровізації місцевих послуг пов'язаний із застосуванням цифрових технологій в адміністративні процеси – виявлення та планування проблем, моніторинг та оцінка результатів, модифікація рішень. У зв'язку з цим актуальною та корисною може бути закордонна практика використання цифрових технологій для налаштування систем муніципального управління на основі оцінки мешканцями муніципальної діяльності в режимі реального часу.

Криза Covid-19 показала нам, що цифрові технології необхідні для нашої економіки та повсякденного життя. Під час цієї кризи люди зробили гігантський цифровий стрибок, перемістивши свою роботу, навчання та соціальне життя в Інтернет. Але блокування також виявило прогалини в нашій цифровій інфраструктурі. У сфері надання державних послуг використання інформаційних технологій не тільки оптимізує для цих цілей, зменшує бюрократію та скорочує бюджетні витрати, але й підвищує довіру споживачів до влади, сприяє більш ефективному вирішенню проблем щодо обслуговування. Вони економлять час, отримують необхідні їм у життєвій

ситуації послуги, тим самим одержуючи від держави очікувані результати, реалізуючи свої законні інтереси та частково досягаючи за допомогою держави своїх цілей.

Військова агресія Росії проти України довела, що національні інтереси України вимагають забезпечення сприятливих умов політичного розвитку країни. І ці інтереси полягають в реальному забезпеченні безпеки життя, прав і свобод громадян, підтримання політичної стабільності та зміцнення демократії. Для забезпечення всіх цих інтересів необхідно забезпечити конституційний лад та територіальну цілісність України, підтримання та встановлення політичної стабільності для комфортного проживання українців. В інформаційній сфері на основі національних інтересів України формуються стратегічні та поточні завдання політики держави щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Висновки

Цифрова трансформація органів місцевого самоврядування є новим етапом у розвитку органів місцевого самоврядування та значною мірою змістом їх реформ. Це дає можливість суттєво підвищити результативність та дієвість діяльності місцевого самоврядування в рамках загальних тенденцій формування цифрового суспільства в Україні. Інформаційно-комунікаційні технології управління місцевим самоврядуванням сприятиме підвищенню його ефективності як під час військової агресії так і в подальшому. Війна виявила слабкі місця в організації місцевого самоврядування, на що уряд повинен звернути увагу. Інформаційно-комунікаційні технології повинні постійно впроваджуватись, вдосконалюватись та співробітники повинні постійно навчатись для втілення нових цифрових рішень. У сучасному світі існує багато технологій і програмних продуктів, покликаних зробити перехід до цифрового управління для органів місцевого самоврядування максимально плавним і зрозумілим. Війна Росії проти України довела, що інформаційні технології повинні бути захищені, для цього необхідно залучати досвід та кошти міжнародних організацій для доведення рівня інформаційно-комунікаційних технологій до рівня міжнародних стандартів ЄС. Кожен громадянин України повинен мати доступ до мережі Інтернет. В багатьох містах України останнім часом з'явилися місця безкоштовного доступу до мережі Інтернет, розвиток цифрових навичок населення повинні стати обов'язковими. Тому в подальших наукових дослідженнях доцільно акцентувати увагу на поєднанні інструментів всіх рівнів управління, а саме держави, бізнесу і суспільства для модернізації мереж відповідно до зростаючого попиту та усуненні перешкод, пов'язаних із низьким рівнем доходу населення та формування цифрових навичок.

Список використаної літератури

1. Данил'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціальнофілософський аналіз): монографія. Х. Право. 2008. 184 с.
2. Головні вектори відновлення України – національна безпека та європейська інтеграція. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. 2022. URL: <https://mspu.gov.ua/news/premier-ministr-holovni-vektory-vidnovlennia-ukrainynatsionalna-bezpeka-ta-ievropeiska-intehratsiia>.
3. Новицький А. М. Феномен «інформаційного суспільства» як об'єкт наукового дослідження. Інформація і право. 2011. № 1. С. 25-29.
4. Богуш В. М., Юдін О. К. Інформаційна безпека держави. К.: МК-Прес. 2005. 432 с
5. Електронне урядування. Термін. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронне_урядування
6. Баранов О. Електронний уряд в Україні? Буде! Коли? URL: <http://www.zn.kiev.ua/nn/show/376/33406/>

References

1. Danylian, V. O. (2008), *Informatsiine suspilstvo ta perspektyvy yoho rozvytku v Ukraini (sotsialno- filosofskyi analiz): monohrafiia* [Information society and prospects of its development in Ukraine (socio-philosophical analysis): monograph], Pravo, Kh., Ukraine, P. 184
2. *Holovni vektory vidnovlennia Ukrainy – natsionalna bezpeka ta yevropeiska intehratsiia*. Ministerstvo z pytan stratehichnykh haluzei promyslovosti Ukrainy. 2022. Available at: <https://mspu.gov.ua/news/premier-ministr-holovni-vektory-vidnovlennia-ukrainynatsionalna-bezpeka-ta-ievropeiska-intehratsiia>.
3. Novytskyi, A. M. (2011), "The phenomenon of the "information society" as an object of scientific research", *Informatsiia i pravo*, vol. 1, pp. 25-29.
4. Bohush, V. M. and Yudin, O. K. (2005), *Informatsiina bezpeka derzhavy* [Information security of the state], MK-Pres, Kyiv, Ukraine, P. 432.
5. E-government. Term, Available at: http://uk.wikipedia.org/wiki/Elektronne_uriaduvannia.
6. Baranov, O. "E-government in Ukraine? It will be! When?", Available at: <http://www.zn.kiev.ua/nn/show/376/33406/>.